

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Luonnon monimuotoisuus, biodiversiteettistrategia ja ennallistamisasetus

Kaavoituksen ajankohtaispäivät
26.4.2023

Pipsa Kaunisto

Luonnonsuojeluyksikkö

Varsinais-Suomen ELY-keskus

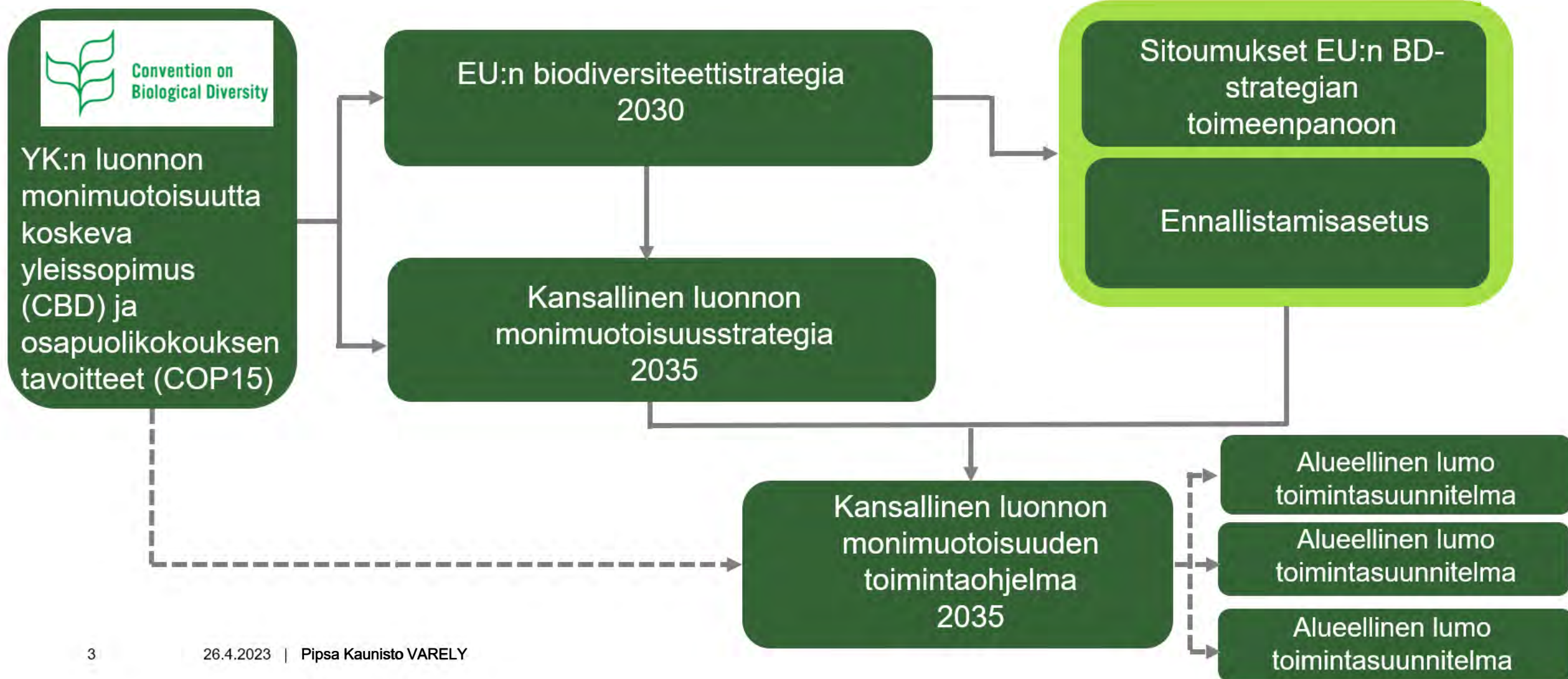

Ensiapua heikentyvälle luonnon monimuotoisuudelle

- Montrealin biodiversiteettisopimus 19.12.2022
 - vastaavia monimuotoisuustavoitteita kuin EU:n biodiversiteettistrategiassa, mutta YK-tasolla.
- EU:n biodiversiteettistrategia 20.5.2020
 - Suomi sitoutunut strategian tavoitteisiin
 - Kansalliset sitoumukset valmistelussa
- Ennallistamisasetus, ehdotus julkaistu 22.6.2022
 - Tähtää EU:n biodiversiteettistrategiassa asetettujen tavoitteiden täyttämiseen
- Uusi luonnonsuojelulaki (9/2003), tulee voimaan 1.6.2023

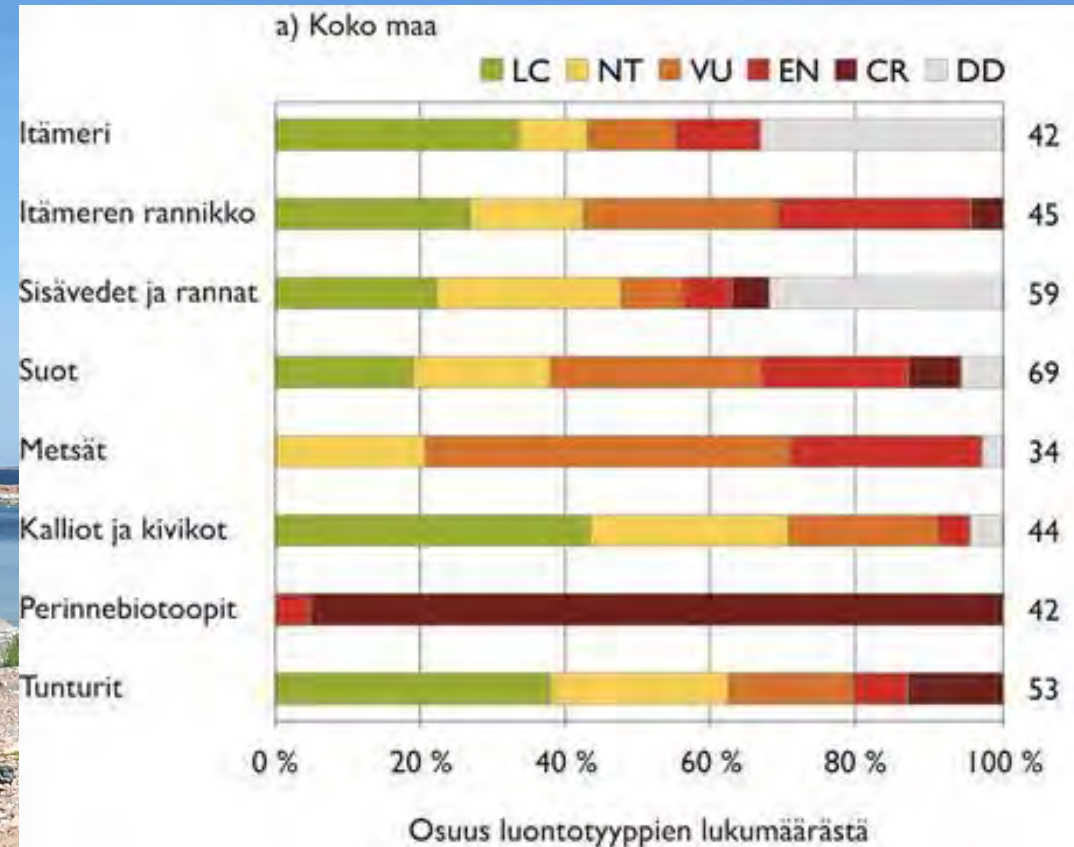

Kokonaiskuva

Luontoa ei suojella strategioiden tähden

- Viimeisimpien uhanalaisuusarviointien mukaan noin puolet Suomen luontotyypeistä ja joka 9. laji on uhanalainen.
- Luonnon monimuotoisuutta on suojeltava ja ylläpidettävä, jotta elämän edellytykset maapallolla voidaan turvata.

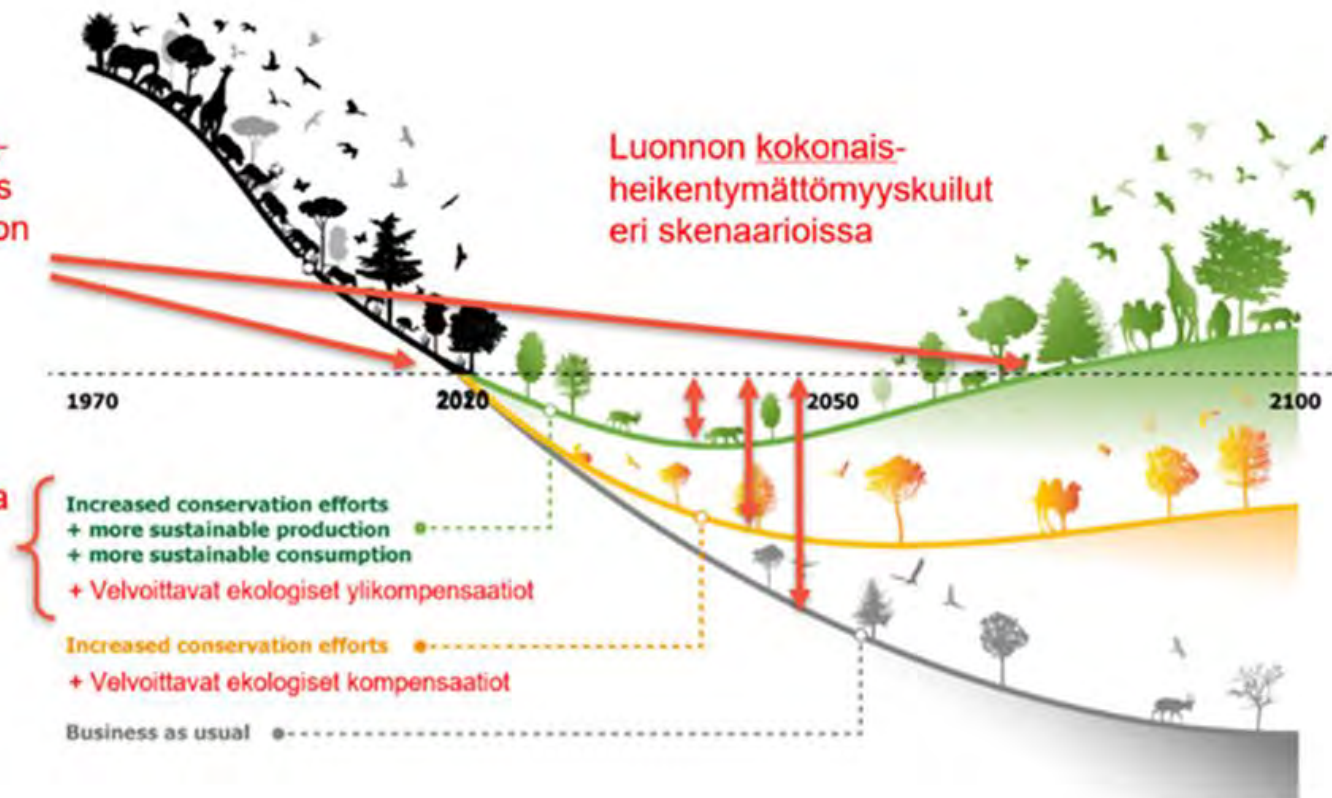
Luonnon monimuotoisuuden tila

- Kansainvälisen luontopaneelin IPBES:n keväällä 2019 julkaiseman raportin mukaan luonnon monimuotoisuus köyhtyy ennennäkemättömän nopeasti eri puolilla maailmaa.
- Lajien (2019) ja luontotyyppien (2018) uusimpien uhanalaisuusarviointien mukaan Suomen luonnon monimuotoisuuden kehityssuunta on edelleen heikkenevä.

”Kaiken keskiössä on ekologinen kestävyyskriisi ja luonnon kantokyvyn mureneminen. Ihmisten toiminta kuormittaa elollista ja elotonta luontoa yli kantokyvyn rajojen ja vaarantaa siten koko taloutemme ja hyvinvointimme pohjan.”
SITRA 2023

Luonnon kokonaisheikentymättömyys vuoden 2020 tasoon verrattuna

Vaatii lukemattomia yksityiskohtaisia toimenpiteitä

YK:N MONTREALIN BIODIVERSITEETTISOPIMUS

19.12.2022

YK:n biodiversiteettisopimuksen osapuolten viidestoista kokous COP15

7.-19.12.2022 Montreal, Kanada

Osapuolikokouksen ensimmäinen vaihe 10/2021

Sopimuksen osapuolet päättivät uusista kansainvälisistä luonnon monimuotoisuutta koskevista tavoitteista:

Pysäytetään luonnon köyhtyminen ja käännetään luonnon monimuotoisuus elpymisuralle.

NELJÄ PÄÄMÄÄRÄÄ -> 23 TAVOITETTA

Vastaavat YK:n biodiversiteettisopimuksen kolmeen päätavoitteeseen ja huomioivat luonnon monimuotoisuuden valtavirtaistamisen ja rahoituksen:

1. Luonnon monimuotoisuuden suojeleminen sekä lajien ja elinympäristöjen tilan parantaminen maalla, sisävesissä ja merillä.

2. Luonnon monimuotoisuuden kestävä käytön edistäminen.

3. Geenivarojen käytöstä saatavien hyötyjen tasapuolinen ja oikeudenmukainen jako.

4. Rahoitus, toimeenpanon vahvistaminen ja valtavirtaistaminen eli sen varmistaminen, että luonnon monimuotoisuus otetaan osaksi kaikkia politiikan ja yhteiskunnan osa-alueita.

-> Kaksi ensimmäistä päämäärää sisältyvät myös EU:n jo voimassa olevaan biodiversiteettistrategiaan.

EU:N BIODIVERSITEETTISTRATEGIA

20.5.2020

Tavoite: Pysäyttää luontokato ja kääntää luonnon monimuotoisuuden kehitys myönteiseksi 2030 mennessä.

Jäsenmaat sitoutuneet 17 avaintavoitteeseen:

Kolme tavoitetta liittyy luonnonsuojelualueverkoston kehittämiseen

14 muuta tavoitetta liittyvät elinympäristöjen tilan parantamiseen ja ennallistamiseen suojelualueilla ja niiden ulkopuolella

Suojelupinta-alan kasvattaminen:

30 % EU:n maa-alueista +

30 % merialueista

oikeudellisen suojelun piirissä

Tiukan suojelun piirissä

vähintään **1/3**

EU:n suojelualueista,

ml. **kaikki** jäljellä olevat vanhat
ja luonnontilaiset metsät

Kaikkien suojelualueiden
hoidon tehostaminen

JÄSENMAIDEN ANNETTAVA KAKSI SITOUUMUSTA

Komissio edellytti jäsenmailta sitoumuksia vuoden 2022 loppuun mennessä:

Miten suojelutavoitteita edistetään ja **millaisilla toimilla** suojelun tasoa parannetaan?

Suojelualueverkoston kehittäminen:

- 30 % maa- ja vesialueiden suojelu
- 10 % tiukan suojelun tavoite (sis. jäljellä olevat vanhat ja luonnontilaiset metsät).
- Oikeudellisen suojelun piiriin voidaan laskea myös muita kuin varsinaisia luonnonsuojelualueita, esim. OECM-alueita.
- Prosentuaaliset tavoitteet EU:n yhteisiä eikä niitä ole jyvitetty jäsenmaille.

Suojelutaso:

- Turvataan luonto- ja lintudirektiivin liitteiden lajien ja luontotyyppien suojelutaso.
- Parannetaan suojelutasoa 30 %:lla lajeista ja luontotyypeistä.
- Tunnistetaan ne luontotyytit ja lajit, joiden suojelutason turvaaminen on osin tai kokonaan jäsenmaan omien toimien ulottumattomissa.
- Tunnistetaan tietopuutteet ja kerrotaan, miten ne paikataan.

BD-strategian kansallisten sitoumusten aikataulu

- YM asettama työryhmä valmisteli sitoumuksia 2022 mutta ei saanut ehdotusta aikaan: Työ jatkuu 2023 YM:n virkatyönä.
- Sitoumusten sisältö ja kriteerit ovat asiantuntijoiden valmistelussa.
- Ennen lopullisten sitoumusten toimittamista EU:lle valmistellaan kansallinen päätös, mahdollisesti valtioneuvoston periaatepäätöksen muodossa.
- Suojelutavoitteita ei ole jaettu kuntien kesken, suunnittelu on tässä vaiheessa EU:n, kasvillisuusvyöhykkeiden ja valtioiden tasolla.
- Uutta hallitusta informoidaan sitoumustyöstä lähikuukausina ja sitoumuksista valmistellaan valtioneuvoston periaatepäätös: lausunnoille elo-syyskuussa. Pinta-alasitoumuksista sidosryhmätilaisuus kesän jälkeen.
- Tavoitteena periaatepäätöksen valtioneuvostokäsittely loka-marraskuussa ja sitoumusten jättäminen EU:lle vuoden 2023 lopussa.

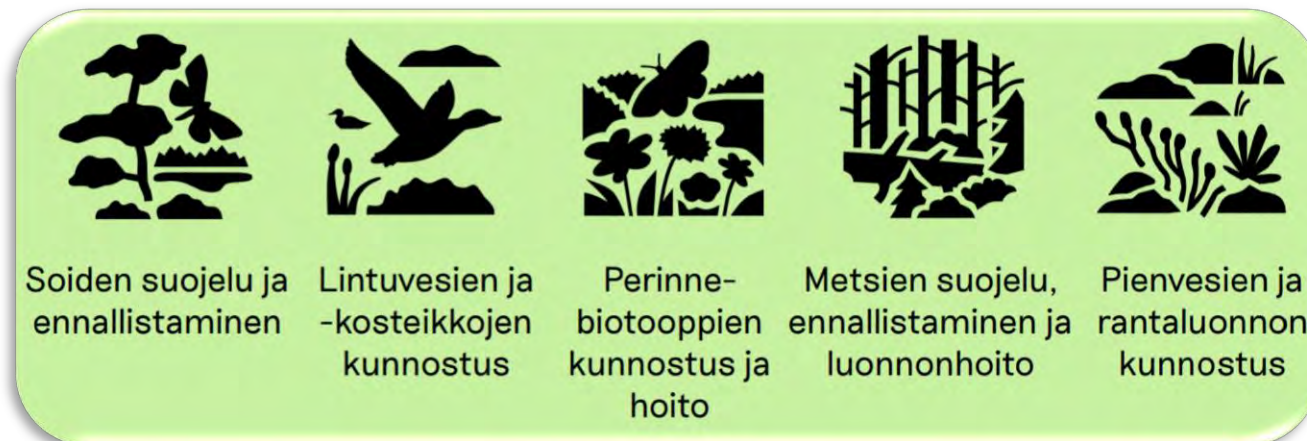
SUOMI: TAVOITTEIDEN SAAVUTTAMINEN ENSISIJAISESTI VAPAAEHTOISUUDEN KAUTTA

- Helmi-elinympäristöohjelma
 - 2021-2030

- METSO-ohjelma (Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelma)
 - 2014-2025(-2030)

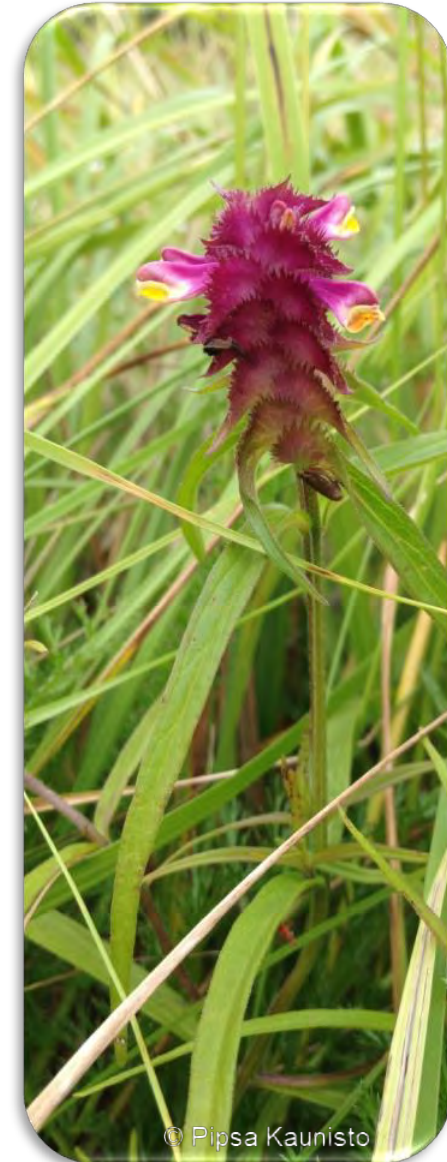
EU:n ennallistamisasetus COM(2022) 304:

- Tavoitteena ekosysteemien tilan parantaminen
- Olemassa olevan EU-lainsäädännön tehostaminen
 - Luonto- ja lintudirektiivi, vesipuitedirektiivi, meristrategiadirektiivi
- Kaupunkiympäristöjen ekosysteemipalveluiden turvaaminen
- Virtaavien vesien esteiden poistaminen
- Pölyttäjäkadon pysäyttäminen
- Maa- ja metsätalouksympäristön monimuotoisuuden parantaminen
- Vahva kytkentä ilmastonmuutoksen hillintään ja sopeutumiseen
- *Eduskunnan suuri valiokunta ei hyväksynyt 30.11.2022 komission ehdotusta ilman esitettyjä muutoksia.*

EU:n ennallistamisasetus

- Tavoitteena parantaa luonnon tilaa laajasti eri ympäristöissä sekä suojelualueilla että niiden ulkopuolella. Ennallistaminen ei tarkoita pelkästään suojelua, vaan myös muita tapoja vahvistaa luontoarvoja.
- **Ennallistettava alue voi säilyä talouskäytössä tai osana kaupunkiympäristöä.**
- Ennallistamisasetuksen yleinen tavoite olisi edistää luonnon monimuotoisuuden pitkäaikaista ja kestävää elpymistä maa- ja merialueilla. Ehdotuksessa asetetaan sitovia tavoitteita ja velvoitteita luonnon tilan parantamiseksi eri elinympäristöissä.
- Toimenpiteiden katettava vähintään 20 % EU:n maa- ja merialueista vuoteen 2030 mennessä, ja vuoteen 2050 mennessä kaikki ennallistamisen tarpeessa olevat ekosysteemit. Ennallistamisasetus koskisi muun muassa soita, kosteikkoja, niittyjä, vesistöjä, metsiä, maatalousympäristöjä – ja myös kaupunkeja.

Luontokadon pysäyttäminen edellyttää kestävyysmurrosta

- Kestävyysmurros tarkoittaa ekologisen kestävyuden ja ihmisen hyvinvoinnin turvaavia nopeita ja laaja-alaisia muutoksia kaikissa yhteiskunnan järjestelmissä useilla eri tasoilla samanaikaisesti sekä järjestelmien sovittamista ympäristön kantokyvyn rajoihin.
- Kestävyysmurros edellyttää muutoksia arvoissa ja käyttäytymisessä ja siten kestävyysmurroksen lopullinen aikajänne on pitkä ja sukupolvien välinen. Toteutuessaan kestävyysmurros tuo paljon muutoksia myös ihmisten arkielämään ja siksi on tärkeää, että muutokset toteutetaan oikeudenmukaisesti (Kansallinen luonnon monimuotoisuusstrategia, luonnos 14.12.2022).

Luontoarvojen huomioiminen käytännössä

- Kaavoituksen taustaselvityksissä ja maankäytön suunnittelussa tulee tunnistaa ja arvottaa luontoarvot nykyistä paremmin.
- Luontokadon pysäyttäminen ja tilanteen parantaminen edellyttää ajattelutavan muutosta: myös muutkin kuin luontoarvonsa säilyttäneet kohteet on huomioitava.
- Luontoarvojen kannalta palautettavien tai hoidettavien alueiden tunnistaminen.
- ”Hallittu hoitamattomuus” luo tärkeitä keitaita, mm. kaupunkiniityt, joiden kasvilajisto kotimaista.
- Kasvipeitteisyyden hyödyt ilmastonmuutoksen aiheuttaman kuumuuden torjunnassa kaupunkialueilla ja asutuskeskuksissa.

Without Trees...

With Trees!

© <https://creativelyunited.org/the-importance-of-trees-in-an-urban-setting>

Uuselinympäristöt

Ihmisen voimakkaasti muokkaamia, esimerkiksi rakentamisen tai viljelyn kautta. Voivat tarjota joillekin kasvi- ja eläinlajeille uuden elinympäristön luonnollisten elinympäristöjen vähentyessä.

Korvaavia elinympäristöjä mm. junaratojen penkereet ja teiden pientareet, reuna-alueet, lentokentät, ampuma-alueet, maa-ainesten ottoalueet, satamat, joutomaa-alueet ja voimajohtoaukeat.

Kunta- ja Järjestö-Helmi, Helmi-keskittymät

- Vuoden 2023 Kunta- ja Järjestö-Helmikohteet rahoitettu. Helmin rahoitus edellisen vuoden tasolla.
- **Helmi-keskittymät:** Alueellisesti monimuotoisuuden kannalta tärkeitä seutuja, joilla tunnistettu olevan paljon tarpeita elinympäristöjen ennallistamiseksi niin luonnonsuojelualueilla kuin niiden ulkopuolellakin.
- Helmi-keskittymä tunnistetaan, jotta Helmi-ohjelman ennallistamis-, kunnostus-, ja hoitotoimenpiteitä voidaan kohdentaa laajemmiksi, toisiaan tukeviksi kokonaisuuksiksi. Keskittymien avulla voidaan parantaa myös kustannustehokkuutta.
- Helmi-keskittymä on toimenpiteiden kohdistumista ohjaava ”työkalu”.

Kaavoituksen tueksi: Tiedot lajihavainnoista tärkeitä

- **Vieraslajihavainnot** ja torjuntatoimet
www.vieraslajit.fi
- **Opas** luontoselvitysten laadintaan
https://www.syke.fi/fi-FI/Tutkimus_kehittaminen/Tutkimus_ja_kehittamishankkeet/Hankkeet/Luontoselvitykset_ja_luontovaikutusten_arviointi_oppaan_paivitys_LUOPAS
- ELY-keskuksen rahoitus ja avustukset
<https://www.ely-keskus.fi/rahoitus-ja-avustukset-ymparistovastuualue>
- **Lajisuojaus:** Kunnan tulee sisällyttää luontoselvityksiin (tarjouskilpailuihin) havaittujen uhanalaisten ja luontodirektiivilajien tallennus lajisuojelun järjestelmiin
<https://laji.fi/>
- **Laji.fi** -portaaliin voi tallentaa kaikkia lajihavaintoja, myös mobiilisovellus.

Vihreä siirtymä

Muutos kohti ekologisesti kestäväää taloutta ja kasvua, joka ei perustu luonnonvarojen ylikulutukseen ja fossiilisiin polttoaineisiin. Kestävä talous nojaa vähähiilisiin sekä kiertotaloutta ja luonnon monimuotoisuutta edistäviin ratkaisuihin.

Uusi luonnonsuojelulaki voimaan 1.6.2023

- Mm. vapaaehtoinen ekologinen kompensatio, ilmastonmuutokseen sopeutuminen, luontotyyppeihin liittyvät täydennykset / muutokset.
- Ei yksin vastaa riittävästi luontokadon pysäyttämiseen liittyviin vaikeuksiin.

[Luontoviisaat kunnat](https://www.luontokunnat.fi/) -verkosto perustettu (Luontokunnat.fi)

- Tukee kuntia ja kaupungeja niiden toimissa luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi ja luonnon kestävässä käytössä. Kunnilla on kykyä ja halua suojella, hoitaa ja käyttää monipuolisesti luonnon monimuotoisuuden tuottamia ekosysteemipalveluita.

Kiitos!